

Լորդ Կոստուպա: Զանգեյս ամին կանգնի շքեղ և մեծա-
ծախ շինուածն կոչեցեալ Մտեան կամ հրապարակ քա-
ղաքին որ և կոչի “Տաւն հալ” յօրինեալ ըստ Յունաց
ճորտարապետութեան, որ ՚ի ձախոյ ունի զգրքատունն
պատկանեալ ընկերութեան Միսկան գրաւորականու-
թեան, և այլ զանազան գործատունն տերութեան: Ի
աստ արձանն անուանի զօրպարին և երբեմն կառավար-
չին քաղաքին՝ Սրբ Ջն Մալքամ: ՚ի միջոյ ունի զսրահ
ընդարձակ և հոյակապ ուր կառավարիչ քաղաքին հա-
սարակօրէն ընդունի պատարակաց այցելութիւն. և ուր
երբեմն ևս առնեն խրախճանս ազգային: Իսկ յաջոյ թեկն
ունի զխորհրդարանն մեծ յորում կառավարիչ քաղաքին
հանգերձ խորհրդակցօվք իւրովք ժողովին յամենայն
չորեքշաբաթի առ ՚ի որոշել զգանազան գործողութիւնս
և զառարկայս վերաբերեալս երկրին: Հայտմիկ կողման
կանգնի արձանն մեծանուն Մանտատուքա Էլֆանտօօին որ
նոյնպէս երեւելի կառավարիչ էր երբեմն քաղաքին: Կից
շինուածոյն վերոյիշեալ է փողերանոց քաղաքին, որ է
նոյնպէս կերտուած հոյակապ և մեծագործ. որոյ զանա-
զան գործիք և մեքենայք որով հատանեն կամ յօրինեն
զղղրամս, յիրաւի արժանի են տեսութեան և հարմարացման:
Չորս են մեծ գրունք քաղաքին, և սորա կոչին Բըզա

ժամանակով անոր մայրը ու քոյրը մեռցուցեր է եղբեր :

ԱՐՏԱՐԻՆ ԵՄԻՐԻՆ

ԱՆԳՂԻՆ

Կառավարութիւնը վերջապէս սկսաւ սաստիկ միջոցները գործի դնել խռովային վէճին համար : Այս օրէնքները 26ին կիրակի օրը մեծ ժողով մը ըլլալու էր Վրժնտէրֆի ու հոգը բոլոր բազմութիւնը մեծ հանգիստով Տիւպլին քաղաքէն անցնելու էին : Կառավարութիւնը աս բանը լսելով , սեպտեմբեր 25ին շաբաթ օր յայտարարութիւն մը հրատարակեց , որով հրաման ըրած էր որ , չըլլայ թէ մէկը յիշեալ ժողովին ներկայ գտնուի , և թէ ո՛վ որ աս աղաարարութեանը ակնաւոր չընէր՝ օրինաց զօրութեանը համեմատ պիտի որ դատաւարութիւն : Մօսկու () քօնէյը աս լուրը առնելով փութացաւ ինքն ալ ուրիշ յայտարարութիւն մը հրատարակել , որով կը ծանուցանէր հասարակութեանը որ յիշեալ ժողովը ետ պիտի որ մնայ յորդորելով ժողովուրդը որ բարեկարգութեան ու օրինաց դէմ բան մը չընեն : Բարեկարգութեան հասարակութիւնը յօժարամիտ հաւանդեցաւ թէ կառավարութեան հրամանին և թէ () քօնէյի յորդորանայր . ապա թէ ոչ անշուշտ արիւնհեղութիւն ու խռովութիւն պիտի որ ըլլայ . քանզի շատ զօրքեր պահպանութիւն կրնէին Վրժնտէրֆի մէջ :

Կալէնիանիս Մէսենճըր օրագիրը կը հրատարակէ թէ , հոկտեմբեր 2ին յայտարարութիւն մը խրկուեց է կառավարութեան կողմէն Վանիէ () քօնէյին , ու իր տղին Ղօն () քօնէյին , և ուրիշ եօթը հոգիի որոնց դէմ դատաւարութիւն կը ըլլայ թէ տէրութեան վրաս հասցընելու համար դաշնակցութիւն ըրած են ու ժողովուրդը ապստամբութեան կը գրգռեն : ու աս պատճառաւ պէտք է որ պահպանութեան տակ դընեն զիրենք : Մօսկու () քօնէյը փութացաւ իրեն ու իր տղին համար 4000 լիբէ սթէյնլինի երաշխաւորութիւն տալ , որ դատաւարանի կանչուելուն պէս եր-

թան պատասխան տալու իրենց դէմ եղած դատաւարութեանը վրայ :

Բնակարգի ճիւղերը ու թնդանութեան ճիւղերը կուգան ի իմքովուէն Տուպլին : Կրհատաւորեն նաեւ թէ 20 հազար հանովրացի զօրք պատրաստ են խռովանալու : ուրտեղ չորս օրուան մէջ կրնան հասնելու շրջանակերու միջոցով : Հիմակուհի մայր խռովանալի մէջ եղած պատրաստ զօրքերուն թիւը 28,000 հոգիի կը հասնի :

Բնակչոյ տէրութեան գանձին վիճակը խիստ յաջող է : Եւ տարի հոկտեմբեր 1ին չորս միլիոն լիբէ սթէյնլին եկամուտ աւելի եղաւ անցած տարուանէ :

ԳՆԱԳՆԱ

Փարէզ , 6 Հոկտեմբեր :

Երեւելի քաղաքական ղեկավար մը չափաւոր հեղափոխութեան օրէնքի վերաբերյալ իր փիլիսոփայութեան տղան () մարի գուքը , ամուսն 2ին ճամբայ ելաւ Իզաիա երթալու : Եւ արքայադուռն իշխանը շտապ Վիւրէն պիտի որ երթայ Պուրկէն ու Համպերէն անցնելով , ու հոգը Ղէնովա , Իվօրնո , Վիւրէնցա , 2ին վիթա Վիթիա , Հուր ու Վաբուի այցելութիւն ընելու երթալու է , ու վերջապէս Վաբու հանդէպելով , անկէ Վիւրիկէ պիտի որ անցնի , ուրտեղ կոտորակներու նահանգին կառավարութեան պաշտօնը վարելու է :

Թագաւորական տարաւորներ մէջ հիմակուհի մայր երկու հատ շրջաւոր մեքենայ կայ ու 300 գրաւար բանուոր անդալտը կը բանին . ուրտեղ բազմութիւն յայտարարական թուղթեր աղաարարութիւններ ու կերպ կերպ առաջարկութիւններ կը տարուին , որոնք խորհրդարանին պիտի որ մատուցանեն , առջի անգամը , որ ժողովի նստուի :

Մէկ օրագիր մը կը հրատարակէ թէ , Փարէզի չորս գին եղած ամրոցներէն ութը հատը , ինչուան մէկ շաբաթ բոլորովին լրմնացած ըլլալու են :

Եւ մայրաքաղաքին ամրոցներուն շինուելուն , ու անոնց մէջ հարկաւոր եղած գէնքերը ու պատերազմական պաշտօնները պատրաստուելուն վրայ անդա-

դար վիճաբանութիւն կը ըլլայ օրագիրներուն մէջ , ու շոնց մէկ մասը առանց իրաւունքի գանդառ կրնեն կառավարութեան դէմ , աս կարգադրութեան համար . իսկ միւս մասն ալ , որ խիստ զօրաւոր է , օրինաւոր պատճառներով կը հրատարակէ ու կը շարունակէ կառավարութեան զգուշութիւնը ու խոհեմութիւնը , որ Վաղդիոյ մայրաքաղաքը թշնամիներուն արշաւանքէն ազատ կը պահէ ու տէրութեան իշխանութիւնը ապահով կրնէ :

ԲՐՈՒՍԻԱ

Պէտլինի երեւելի ընկերութեանց մէջ միշտ կը գրուցել թէ Լաբուայի մեծ տէրութիւնները ժողով մը ընելու են , բայց ո՛ր քաղաքին մէջ ըլլալը տակաւին յայտնի չէ : Կրհատաւորեն թէ Լաբուայի կառավարութեան միջնորդութեամբ յիշեալ տէրութիւնները յանձնառու եղեր են Վրանիայի խռովութեանցը վախճան մը տալու ու բարեկարգութիւնը հաստատուելու աս դժբաղդ երկրին մէջ : Վանի մը ատեն կայ որ բազմաթիւ հրկիշութիւններ վշտացուցին Պէտլինի շրջակաները :

ԱՅՈՒՍ ԵՐԿԻՐՆԵՐ

Համալուրիի ծերակոյտը քաղաքական պաշտօններուն մէջ մտնալու արտօնութիւնները հրէականներուն շնորհէին ի դատ , ուրիշ մէկ օրինադրութիւն մը հաստատուելու վրայ է . որով հրաման տրուելու է որ հրէաները կարող ըլլան քրիստոնեաներուն հետ ամուսնանալ : Թէպէտեւ աս խառն ամուսնութիւնները ինչուան հիմայ արգելեալ է , այսու ամենայնիւ անսկսած գործի կը դրուին . ինչու որ ատանկ խառն ամուսնութիւն ընել ուղղուելու օտար երկիրներ ու մասնաւորապէս Հիւլ (Մեզզիո) կերթան ու կը կարգուին : Եւ վերջի քաղաքին ու Համալուրիի մէջ իրենք շրջանաւ կան որ շարունակ երթեկուցութիւն կը ընեն . ուստի հինգ կամ վեց օրուան մէջ կրնան երթալ ու ետ դառնալ :

Կէթ , 2ըն Կէթ , Էպօս Կէթ և Կասալ Կէթ : Հիւլի կուսէ գրան կոչեցեալ 2ըն Կէթ և առ հիւսիս՝ սկսանի մասն քաղաքին կամ թաղն ուր բնակին Պարսիք և Հինգուք և այլ բնիկ քաղաքացիք : Եւստանօր է և Պաղարն կամ վաճառանց քաղաքին , ուր բնակին բազում բնիկ վաճառականք տեղւոյ : Հիւլին 1803 հրկիշութիւն իմն ահաւոր ծագումն առնալ յայտ մասն քաղաքին՝ մեծ վնաս արար այնմիկ , մինչև գրեթէ զերիւ երրորդ մասն քաղաքին դարձուցանել ի մոխիր : Սակայն զինի այնորիկ նոր ի նորոյ շինեցաւ քաղաքն առաւել բարեկէն քան զառաջինն :

Ի ձախոյ կուսէ յիշեալ գրան կոչեցեալ 2ըն Կէթ և ընդ հարաւ , սկսանի թաղն երրորդացոց ուր բնակին երրորդացիք միայն և հայք և որք ընդ երրորդացի գրին : Սակայն այսու ամենայնիւ Պարսիք ևս ունին գործատունս աստ ուր գրեթէ համայն տնտեսական գործառնութիւն քաղաքին կատարին : Եւստի գեղեցիկ է այս մասն քաղաքին քան զմիւսն , ունելով մեծամեծ և գեղեցիկ շինուածս . այլ և փողոցք նորին աւելի լայն յստակ և կանոնաւորք են քան զմիւս մասին քաղաքին : Եւստանօր է և եպիսկոպոսարանն Բնգիլացոց , շինուած հոյակապ և գեղեցիկ յոյժ :

Բաց ի յեպիսկոպոսարանէն ունին Բնգիլացիք այլ ևս երկու եկեղեցիս , երկուքն արտաքոյ քաղաքին և մին ի կղզւոյն Վալարային : Եւստանօր են թիւք կուսանց կապալաւ Հեղկաց , որոց մեծ և երեւելի շինեցաւ քանի մի ամբք յառաջ ի տեղին կոչեցեալ Սահալթումի : Վոյ և անուանի կուստուն մի կոչեցեալ Սահալթումի և այլն : Վրկիթ մահճատեղանց բազմաթիւ են նշնպէս և հոյակապք : Հոռմաղաւանք ունին զեկեղեցիս ի զանազան մասունս կղզւոյն որոց թիւ հասանէ մինչև ցտանս : Վոյ և եկեղեցի մի կալվեցեալ անց ի քաղաքին վանս Սկովտացի բնակչաց տեղւոյն : Հայք ևս ունին զեկեղեցի մի ի քաղաքին . և հրէայք ժողովարան իւրեանց :

Բազմաթիւ են դպրոցք աստ . սակայն նշանաւորքն են չորս վանս տղայոց , և երկուք վանս տղջկանց : Բաց յայտնանք քաղաքին Սկովտական և Բնգիլական եկեղեցեաց բացեալ են ամենայն ուրեք աստ դպրատունս , ուր ձրիապէս մարդն զմանկունս ի զանազան ուսմունս՝ որպիսի են , անգղիարէն , մարաթերէն , քրիստոնեականութիւն կամ ծանօթութիւնս սուրբ գրոց , բընական և բարոյական փիլիսոփայութիւն , քիմիականութիւն ևն ևն : Ի մէջ այսց եկեղեցականաց գլխաւոր հանգիստայն անուանի քարոզիչն Սկովտական եկեղեցւոյ

վերապատուելի Գօն Սիւսոն , այր քրիստոնեայնիւ և գիտնական յոյժ և գովելի , եթէ վանս քաղաքաւորութեան իւրում և եթէ վանս անխոնջ ջանից իւրոց և քրտանցն առ ի յառաջացուցանել և լուսաւորել զկղզւ ազգս Հեղկաց : Ի դպրատունս սորա գտանին աւելի քան զերիս հարիւր տղայս և զերկերիւր տղջկունս : Եւստի յիշատակաց արժանի է դպրոցս այս վերջին , զի մինչև ի մօտոյ ոչ երբեք գոյր սովորութիւն բնիկ բնակչաց երկրիս մարդիկ զաղջկունս իւրեանց , յուսմունս գրաւորականութեան . մանաւանդ զի ընդգէմ՝ ծիսի և սովորութեան նաեւ կրօնի իւրեանց , համարէին զայն :

Վոն ի քաղաքին չորս անգղիական օրագրութիւնք որոց երկուքն հրատարակին երկիցս ի շաբաթու և սոքա են Պոմպէի Թայմս անուանեալ օրագրութիւն և Պոմպէի Կուրիեր : Իսկ միւսն որ կոչի Տի Ուրլու հրատարակի միանգամ և եթ ի շաբաթու , և այլ միւսն անուանեալ Ջէնթլմէնզ Գալէթ՝ յամենայն աւուր անընդհատ : Բաց ի սոցանէ գոն և տետրակք ի վերայ զանազան գիտելաց և ծանօթութեանց որք հրատարակին յիւրաքանչիւր ամսոյ : Եւստայր սոցս գոն 3 օրագրութիւնք ի լեզու Կուրթաթի , 2 ի լեզու Սարաթայի , 2 ի լեզու գիկ մահմետականաց լեզու , և 1 ի պարսից լեզու :

ԱՐԵՎԻԿԱՅԻ ՀԱՅԿԱՍՏԱՆ

Պոմպա, 20 Ապրիլի

Տասնութօր օր է, որ երեւելի զիպուած մը պա-
տահեցաւ Հնդկաստանի մէկ մասին մէջը, որն որ
մեծ հետեւանքներ պիտի որ ունենայ անշուշտ: Ի՞նչ
ջաբի մէջ արեւնահեղ ապստամբութիւն մը ե-
ղաւ, որուն նպատակը ուրիշ բան չէ, բայց
միայն ինքնաշարժութիւն ընդհանուրութեամբ
հաստատուած թագաւորութիւնը կործանել: Աւս-
տի Հնդկաստանի ինքնաշարժութիւնը պիտի
որ պարտաւորի հարկաւոր միջոցները շուտով գործ-
քի դնել, ոչ միայն արգելելու համար, որ աս խու-
ժութիւնները անգղիացւոյ տակը եղած նահանգնե-
րուն մօտ տեղւոյնքը չտարածուին, այլեւ իր իշխա-
նութիւնը ընդարձակելու համար Ահմադի պողոտէի
զաւաւնեւորուն մէջ:

Եւ ինչ ըստած Բնջարի թագաւորին եպար-
քոսը Տայն Սինկ անուն, զաշնակցութիւն բրած էր
իրեն ընկերներուն հետ, ու զօրքերուն մեծապոյն
մասը ու զխաւորները իրեն կողմնապէս բրեր էր որ
թագաւորը սպաննեն. ուստի եպարքոսը առաջարկեց
անոր որ ինչպէս զօրքերը աչքէ անցնէ ան-
գամ մը: Թագաւորը ընդունեց անոր առաջարկու-
թիւնը, բայց երբոր սահմանաւ հրապարակեց հա-
սանք էր ինչ իմացաւ որ իր անձին համար դաւա-
ճանութիւն մը կար: Սակայն ինչպէս Սինկը ատեն
չանցնելով ատրճանակը (փիշոտօ) պարպեց Եւր
Սինկ թագաւորին վրայ, որ իսկոյն մեռաւ հոն տե-
ղը: Օրօսպետ Սինկըն, իր զօրքերով մա-
հապարտին հետ պատերազմեցաւ, բայց թշնամիին
զօրութիւնը շատ բլաւով յաղթեցաւ ու փախաւ:
Աւստի ինչպէս Սինկը թագաւորին գլուխը կտրելով
նիզակի մը ծայրը անցուց ու աս արիւնշաղթախ յաղ-
թանակով քաղաքը մտաւ. ուրտեղ ինքնաշարժ
խանին հանդիպելով, անոր վրայ ալ յարձակեցաւ
ու սպաննեց զանկաւ: Եւ յետհետեւ թագաւորական
զանձը բացին զօրքերը, ու իրենց ռոճիկէն մնացած
անեղիքը վճարուեցան ինքնիրեն: Եւ ինչպէս ու
Ինքնաշարժ իշխանին բոլոր կնիքները ու զաւակները

Երեւելի հիւանդանոցը կը զընայ երկու են՝ մինն ի
քաղաքին, որ կոչի «Եւրօպէն Հոսպիտալ», կամ հիւան-
դանոց վանք եւրօպացւոց և այնք որք ընդ եւրօպացիս
դասին. և միւսն կոչի «Եւրօպէն Հոսպիտալ» որ է արտաքոյ
քաղաքին, և վանք բնիկ քաղաքացւոց: Ինչպէս որ
մեծ և երեւելի հիւանդանոց մի կառուցանի պիտի ի տե-
ղին կոչեցնաւ Պալատ որ է արտաքոյ քաղաքին, ըստ
մասին ծախիւք ընկերութեանն ինքնաշարժը Երեւելի
Հնդկաց, և ըստ կիսոյ մասին առատաձեռնութեամբ
մեծ և անուանի պարսի վաճառականին և սպանտին ա-
նուանալ սըր Ջ. Բրուքի Ջ. Բրուքայն: Աստուգանի պիտի
նաւ մեծ և վայելուչ դպրոց մի բժշկական. որը հիմնա-
կութիւն քանի մը ամսով յառաջ եղե մեծու հանգիստ:
Ինչուանի է Պոմպայի վանք քաղաքիւր և հոյակապ
կաշմութեան նաւուց և շողենաւուց: Եւ արհեստ կա-
տարիւրդործեցաւ աստ ի մէջ պարսից անխոնջ ջանիւք

Եւստ այդ պատուական և յիշատակաց արժանի մեծարեցաւ
ի մօտը տնտեսութեան և արհեստութեան ի նորին Վեհափառութեան
Թագաւորին Սինկը, վանք իւրոյ բազմաթիւ գործոց որը մեծու-
թեան և առատաձեռնութեան: Պատմի թէ յընթաց 20 ամաց
ընէ պակաս քան 110,000 լիւր սթէրլին բաշխաւ է ի պէտս
որդութեան և զանազան օգտից հասարակաց:

Իրենց բնակարանէն դուրս հանելով սպաննեցին անո-
ղորմաբար: Եւ զհետեւ մէջն էր նաեւ երեւելի մը
Եւր Սինկի, որ առջի գիշերը ծնած էր: Եւ զի-
պուածներէն ետքը, ինչպէս Սինկի զաւակներէն
մնացած մէկ տղան Տիւլէփ Սինկ անուն տաւ տա-
րեկան թագաւոր զրուեցաւ Բնջարի: Իսկական
զօրքեր խրկուեցան ապստամբներուն կողմանէ, որ
քաղաքին զանազան պահէն: Օրօսպետ Սինկըն ի
ի զամ որ փախան, ուրիշ ամէնքը որ Եւր Սին-
կը կողմնապէս էին բանտը դրուեցան:

Ինչպէս Սինկը Եւր Սինկը սպաննելէն ետքը,
Տայն Սինկին քովը եկաւ. որուն հետ մէկ տեղ եր-
թաւով կը պատմէ անոր իր բրած քաջութիւնները,
ու ամբոյն զուգը հանելուն պէս, ինչպէս Սինկը
թուրը քաշելով սպաննեց իր ընկերակիցը: Եւստ
աղաւթանները իրենց զօրքերով պաշարեցին քա-
ղաքը, ուր տեղ բոլոր գիշեր խառնիճազանձ ժող-
վուրդը յաղթանակութիւններ ու աւաղակութիւններ
կընէին:

Հետեւեալ օրը Եւր Սինկ, Տայն Սինկին տը-
ղան տնտեսին մէջ մտնալով, ինչպէս Սինկը և ուրիշ
քանի մը զխաւորները բռնեց, ու սպաննելով անոնց
զիպները շուկային մէջը նետել տուաւ: Ինչպէ-
տեք Տիւլէփ Սինկի թագաւորութիւնը նորէն հաս-
տատեց, ու ինքն ալ անոր եպարքոսը եղաւ: Եւստ
ապստամբութեան մէջ վեց հարուր հոգիէն աւելի
իրենց կեանքներին կորսնցուցին:

Հասարակօրէն կը կարծուի թէ ինչպէս տէրու-
թիւնը անպատճառ միջնորդ պիտի որ բլայ աս իւր-
ւորութիւնները զաղրիցունելու համար. որովհետեւ
Բնջարի կառավարութեան զանձը խիստ հարուստ
է, կրտսէն, ու կարող է հատուցանել անգղիացւոյ
ընելու ծախքը: Եւրէն 17,000 անգղիացի զօրք 48
թագանութիւնով պատրաստ են օգնութիւն երթա-
լու: Բնջարի թագաւորութիւնը չորս միլիոնի չափ
ժողովուրդ ունի, որոնց երկիրը 50,000 քառակուսի
մղոն է, ու տարին 2,500,000 լիւր սթէրլին եկա-
մուտ ունի, այսինքն 275 միլիոն տաճիկի զուգուշ:

Բնջարի զօրաց բանակը 75 հազար հոգի է, ու
եւրօպացի զօրքերուն նման կը թուութիւն ունին:

Եւ աշխատանքը նոյնն է: Օգտաւորին զոր յօրինեցին սո-
քս առանց օգնականութեան եւրօպացի արհեստաւորաց
էր նաեւ կոչեցաւ Սինկը 74 թագանութիւն ի 1810
ամի: Իսկ այժմ մշտապէս կառուցանին նաւք և շոգե-
նաւք ի փոքրիկնց ցմեծամեծ եւթ պատերազմական և
եւթ պլա, որք ոչինչ իւրեք պակաս գտանին գեղեցիկու-
թեամբ և տեղականութեամբ քան զայլ յօրինեալ ի
զանազան կողմանս աշխարհի: Եւ անուանի է նա-
ւարանն յորում կը տան զնաւն, և յորում գտն բաղ-
մաթիւ համբարք նաւուց՝ հանգիստ մեծ քանակութեամբ
փայտից վանք կազմութեան և նորոգութեան նոցա: Կոն
նոյնպէս և դարբնոցք և հալոցք երկաթից և ամենայն
ինչ կարեւոր ի պէտս նաւաշինութեան: Հօրինի նաեւ
այժմ ձուլարան մի վանք կազմելու զզանազան մեքենայս
և գործիս շոգենաւուց, իրեւ զի զարօտիլ այստեղ տե-
նապատուց եւրօպացւոց վանք այնք: Կոյ և նաւարան մի
արտաքոյ քաղաքին ի գեղն կոչեցաւ Սինկը, բայց
փոքրիկ է յոյժ համեմատութեամբ առաջնորդն:

Վիսաւոր բերք երկրիս կամ մերձակայ սահմանաց են
բամպակ, ափիօն, ձէթ, իւղ, կտաւեղէն խոշոր, կարմիր
շաքար, և այլն: Պատուը երկրիս են զանազան տեսակք,
ընդ որս են ինչպէս պատուական և բարեհամ, յորմէ

ՉԻՆԱՄԱՉԻՆ

Եւ երկրէն եկած լուրերը յուլիս 22 էն են, ու
առեւտրական զաշնադրութեանց հաստատութիւնէն
ի զատ ուրիշ նոր զիպուած մը չեն ծանուցաներ:
Իրենտ (Վ) Լեւիա ըստած օրագրին մէջ հետեւեալ
յօդուածը կը կարդանք:

«Չինացւոց հետ եղած զաշնադրութեանց ու մաք-
սի կարգադրութեանց մէջ ամենեւին յիշատակու-
թիւն մը չկայ ափիօնի առեւտրութիւն վրայօր, որն
որ զխաւոր պատճառն էր մեր պատերազմին աս
տէրութեանը հետ: Եւստ ամենայնիւ կերելի թէ
սրբ չէր զի փօթինձէրը միտք ունի ձեռքէն եկա-
ծին չափ աշխատել, որ աս առեւտրութեան տկարացու-
նէ. ինչու որ հրաման ըրաւ որ չօնի Բ. օնկի մէջ
ափիօն պահելու համարանոց (տէփօ) չըլլայ: Եւստ
աղաւթարութիւնը ափիօնի վաճառականներուն մեծ
զժողհոգութիւն պատճառեց, որոնք յայտնեցին կա-
ռավարութեան թէ պիտի որ պարտաւորին յիշեալ
կղզին ձգելով ուրիշ տեղ երթալ բնակել:

«Սրբ չէր զի Բ. օնկինձէրը նմանապէս ծանոց
հասարակութեան, թէ անգղիացի հիւպատոսները
ամենեւին պաշտպանութիւն ընելու չեն ան նաւերուն:
որոնց զօրքը մաքսէն ապրանք փախցունել է, ու
չինացւոց կառավարութիւնը զընկէ է իրեն վերա-
բերեալ իրաւացի տուրքէն. մանաւանդ պատուէր
տրուած է հիւպատոսներուն որ եթէ ասանկ զիպուած
մը պատահէ ըստ իսկոյն լուր տան չինացի մաք-
սապետներուն ու կառավարիչներուն: Ինչ որ սպ-
րանք փախցունել ըսելով, ափիօն ալ կիմանայ
ինչպէս որ անանկ ըլլալուն երկբայութիւն մը չկայ,
անգղիացի հիւպատոսները չէ թէ միայն աս ա-
ռեւտրութիւն պաշտպանութիւն չկրնալու են ընել,
այլեւ հրաման ունին իրենց իշխանութիւնը գործքի
դնել բոլորովին արգելելու համար աս գործառնու-
թիւնը:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ

Եւթնք, 19 Հոկտեմբեր:

Խորհրդարանին հիմնական պաշտօնատարները:

այլեւայլ տեսակք լինին. Եւստ որ չէ ինչ անձանթ ի
կողմանս Եւրօպայ և որ է նոյնպէս պտուղ բարեհամ:
Ինչպէս որը նոյնպէս այլեւայլ են տեսակք եւթ գունով
և եւթ համով: Վտրութեամբ, փամփրմաւ և այլ զանա-
զան պտուղ: Իսկ կարեւոր և պիտանի է պտուղն կոչե-
ցաւ Սարգիլ որը ծառ և տերեւք նման են ամենեւին ար-
մատենոյ. միայն զի սպ ի միում և եւթ կանթի բաղում
տերեւս բուսուցանէ: Եւստ ծառ ընծայէ կերակուր միան-
գամայն և ըմպելի, քանզի հերքելով զընդ նորին ի վեր
ընդ տրեւութեամբ բուսանի ըմպելի ինչ որ զառաջինն քաղցը
է իրեւ զԵրեւելի, իսկ մնալով ժամս ինչ թընթիւ և լինի
ըմպելի արեւցուցիչ որով և յօրինեն օղի և քացախ:
Իսկ ձէթ պատուական լինի ի պտղոյ անտի որ երանէ
ի վերայ ընդ ընդ տերեւութեան և որ լինի մեծ իրեւ զկիտ-
րոն և ի գործ ուծի ի զանազան կերակուրս:

(մնացորդը հետեւեալ թիւով)

(որոնց իշխանութիւնը այնքան հաստատ չհամարւի ինչպէս ազգային ժողովոյն լըմիննալը) : միայն հասարակաց բարեկարգութիւնը ու անդորրութիւնը անվնաս պահելու կաշխատին : ու բայ ՚ի խիստ հարկաւոր ու անհրաժեշտ գործքերէն, ուրիշ երեւելի կարգադրութեանց ձեռք չեն զարներ : Եւսու ամէնայնիս յիշեալ պաշտօնատարները մէջընդմէջ այնքան միաբանութիւն չունին : Վանի մը աստեղ ՚ի վեր խորհրդարանին անդամներուն մեծագոյն մասը գոհ չէր ներքին գործոց պաշտօնատար մօսիւ Բիկա Բալամիտէսին քաղաքական վարմունքէն : որուն պաշտօնը խիստ մեծ կը համարուի հիմակուան պարագաներուն մէջ : Ուստի անոր իշխանութիւնը տը կարացունելու համար խորհրդարանին նախագահ մօսիւ Մէթաքսան առաջարկեց որ այսուհետեւ կառավարութեան գործակալներուն փոփոխութիւնը ու ընտրութիւնը բոլոր ժողովոյն հաւանութեամբը ու մեծագոյն մասին հաճութեամբը ըլլայ : Եւս առաջարկութիւնը ընդունուելուն համար, մօսիւ Բալամիտէսը դժուարեցաւ ու միտք ունէր իր պաշտօնէն հրաժարուիլ : այսու ամենայնիս մինչև հիմայ բան մը չըրաւ : Եւս կարգադրութեան հոգի մօսիւ Մէթաքսան : (որուն հետ է ժողովոյն մեծագոյն մասը) սկսաւ նոր փոփոխութիւններ ընել : ու խել մը պաշտօններ իրեն կողմնապահ մարդոց յանձնուեցան : Եւս թէնքի կառավարութիւնն ալ մօսիւ Բալամիտէսը լոյն առնուելով, մօսիւ Բալամիտէսը տրուելու էր որոնոր մայրաքաղաքին Ուոսիոյ ընդհանուր հիւպատոսին ազգականն է : բայց Վաղդիոյ գեսպան մօսիւ Բիգլաթօրիին ազգարարութեանը վրայ, յիշեալ պաշտօնը մօսիւ Բալամիտէսին յանձնուեցաւ որ Սթէյնիսէն է : Եւս մարդուն համար կըսուի թէ ամենին յաջողակութիւն չունի աստեղ մէկ պաշտօն մը վարելու :

Երէկ մօսիւ Վալէթին՝ գաղղիացի Վաստօր ըսաւ թէ պատերազմական շոգենաւով հասաւ Բիքէ (Եւս թէնքի նաւահանգիստը) : ուր տեղի եղած բոլոր տէրութեանց պատերազմական նաւերը թնդանթներ նետելով բարեկեցին անոր գալուստը : Մօսիւ Վալէթին նախ նաւահանգստին ծայրը գնաց, ուրտեղ հոգակաւոր Միտուի նաւապիտին գերեզմանին առջևը ծունկ չոգելէն հոգըր : Եւս թէնքի մտաւ մեծ հանգեսով : ու ճամբան բազմաթիւ ժողովուրդներ բարձր ձայնով կը պօռային անգաղար : Եւս թէնքի : Վալէթին :

Կը հաստատեն թէ մօսիւ Վալէթին հունաստանի կառավարութեան վերաբերեալ կարգադրական սահմանադրութիւն մը հետը բերած է և թէ Վաղդիոյ տէրութիւնը որոշէր է նպատաւատոյց ըլլալու նոյն սահմանադրութիւնը գործքի գլուխը համար : Եւս թէնքի ժողովոյն ներկայ գտնուելու անդամներուն ընտրութիւնը տակաւին չի լըմիննալ : Եւս թէնքի շատերը մանաւանդ Մօսայէն գալու փոխանորդները երկբայութեան մէջ են թէ չըլլայ վտանգ մը պատահի իրենց Եւս թէնքի մէջ, ուրտեղ պիտի որ ըլլայ ազգային ժողովը : աս պատճառով փոխանորդներէն շատերը միտք ունին, որ իրենց հետը խել մը զօրք բերեն : Կառավարութիւնը աս բանը լսելով հոս ման ըրաւ որ նահանգներէն գալու փոխանորդները իրենց ծառայութեանը հարկաւոր եղած սպասաւորներէն ՚ի զատ, ուրիշ աւելի մարդ չառնեն հետընելին :

ՔԱՆԱԾՈՒ ԵՆԻՔԻ

Օգոստոս, 29 Հոկտեմբեր :

Քանի մը ատեն կայ, որ օրագիրները հրատարակեցին թէ երկու անգլիացի պաշտօնատարներ (օգլիցիալ) մօսիւ Սթոտտէրտ և Վոնէլի սպաննուեցան Պախարայի մէջ շատ չարչարանք կրելէն ետք : Սթոտտէրտը յիշեալ պաշտօնատարները մեռած չեն, որոշեց բարեպաշտաբար որ երթայ անձամբ Պախարայ գտնուի աղաւթը համար : Սթոտտէրտը Սթոտտէրտ անցած շաբաթ հասաւ հոս ու շարունակեց իր ճամբորդութիւնը դէպ ՚ի Պարսկաստան, ուսկից Պախարայ անցնելու է :

— Օսմանեան նաւատորմից Բարձրապատիւ մեծ ծովապետին հրամանատարութեամբը Զանաթ Վալէի նաւահանգիստն էր անցած շաբաթ, ու կըսուէր յաջողակ հովի մը : որ Կոստանդնուպօլիս մոնէ :

— Մալթայի գիրքը ու օրագիրները նշանակութեան արժանի բան մը չեն ծանուցանել : Եւս կըրդիէն իրեք գաղղիացի պատերազմական շոգենաւեր անցեր են : Մէկը՝ Վէյոս ըսուած Զիլիթա Վէլիայէն գալով, Եւս թէնքի գացեր է : Երկրորդը՝ Վալուադէ անուն, Եւս թէնքի գալով Վալուա գացեր է հարկաւոր գիրք տանելու : Երրորդը՝ Կրօնէօր ըսուած Եւս թէնքի գալով եկեր է, ու շարունակեց իր ճամբորդութիւնը Վաղղիա երթալու համար :

— Եւստրիայի տէրութեան պատերազմական շոգենաւը Մարիանա ըսուած, ամէն օր կը սպասուի աս կողմերը, որուն ետեւէն գալու է ուրիշ շոգենաւ մը ևս Վալուա անուն : Եւս երկու շոգենաւեր պալոն Պանտիէրա երրորդ ծովապետին հրամանին տակ կը պիտ որ ըլլան : Կը հաստատեն թէ երկու պատերազմական պոլի կամ զօրվէթ ևս գալու են արեւելեան աւստրիացի նաւատորմիցին թիւը աւելցուելու համար :

— Կիրակի օր որսորդ մը չափէն աւելի արբեալ ըլլալով, հրացանին բերանը դէպ ՚ի ծնօտը բռնած երբոր կը ընցնէր, յանկարծ հրացանը կըսկ առնելով չարաչար վերաւորեց խեղճ որսորդին բոլոր երեսը :

— Եւստանիէր ծանուցիւր թէ բազաթիս Եւս թէնքի հիւպատոսին գեղի տունը գողեր մտեր էին : Տեղւոյս կառավարութիւնը որ հարկաւոր միջոցները գործքի դրած էր, ձեռք ձգեց աս օրերս յիշեալ գողերը, որոնք պարտաւորեցան վերցուցած բոլոր կահ-կարասիքները ետ բերել :

— Պալատի գեղին մօտ Բարաթիս ըսուած պարտեղին մէջ յոյն կնիկի մը գլուխ կտրեր են գէյպէները : Տեղւոյս կառավարիչ Սիմափայլ Համիտի պէյը շուտով խել մը զօրք խրկեց, ան կողմերը մարդապանները ձեռք ձգելու համար :

— Բաղաթիս քարանձախի նոր կառավարիչ Սիմափայլ Սուստաֆ Բէֆիք պէյը երէկ հասաւ հոս Կոստանդնուպօլիսէն գալով :

ԱՄԵՐՏՐԱՆԱԿԱՆ ԵՆԻՔԻ

ՓԵՂՂԻՆ

Մարտի, 29 Միգոստոս :

Բամպակ : Միշտ կուգուի ու գինը օրէ օր կը բարձրանայ յաջողակ լըրերուն պատճառով, որ

ամէն կողմէն կուգան, մանաւանդ ի Բիքիւրիւն ուր տեղ ամսուս առջի շաբթուան մէջը 91,580 պալեա ծախուեր է ու գուրսերէն միայն 6724 պալեա եկեր է : Միացեալ Մահանգաց բամպակներէն 184 պալեա ծախուեցաւ աս օրերս 71 1/2 Ֆուանթ յիսուն քիլօկրամը : Եւս թէնքի բամպակին արժողութիւնը 85 Ֆուանթ է : Եւս թէնքի տեսակներէն խիստ քիչ կայ, ու ըստ տեսակին 75-80 Ֆուանթի աւելող կը գտնուի : բայց ապրանք ունեցողները ալ աւելի գին կուգին :

Միտաթիս : Վալէ ասպրանք կայ ու կուգուի : բայց գիններուն նոր փոփոխութիւն մը չեղաւ : Պրօստի երկան խաղաղ միտաթիս 50 պալեա ծախուեցաւ 15-17 Ֆուանթ ըստ տեսակին :

Սուսամ : Վալէ մը թուէ է : այսու ամենայնիս 1500 խանթարի չափ պատրաստ ապրանք ծախուեցաւ 44 1/2-46 1/2 Ֆուանթ հարուր քիլօկրամը ըստ տեսակին :

Կոստաւո : Կուգուի : 7400 խանթար ծախուեցաւ տար օրուան մէջ : Եւս օրուան արժողութիւնը Բուլիլի ու Նատօլի ապրանքին համար 27 1/2-28 Ֆուանթ է հարուր քիլօկրամը : Եւս թէնքի 28 1/2 Կիպոտիսին 25 :

Զէթ : Վորժատունի վերաբերեալ ձէթ մի և նոյն վիճակի մէջ կը գտնուի : Եւս թէնքի ու արեւելեան կողմերուն առաջին տեսակ պատրաստ ապրանքը՝ 114 Ֆուանթի ծախուեցաւ Եւս թէնքի Եւս թէնքի վալլիի միջակ տեսակին գինը՝ 105 1/2 Ֆուանթ է :

Լիֆիս : Եւս փոփոխութիւն մը չեղաւ գիններուն աս օրուան արժողութիւնը ըստ տեսակին 10-12 Ֆուանթ է կէս քիլօկրամը :

ՏԱՎԱՆԱՏԱՆ

Օգոստոս, 29 Հոկտեմբեր :

Բաղաթիս առուտուներուն վիճակը միշտ յաջող է : ու աս շաբաթ քանի մը երեւելի գործառնութիւններ եղան, որոնց վրայօք կը վաճառուէր քիչ մը տեղեկութիւններ տալ :

Բամպակ : Եւս թէնքի եկած յաջող լըրերուն վրայ աս ապրանքը օրէ օր կը բարձրանայ : Սուսամայի բամպակը՝ 227 զուռուշի ծախուեցաւ խանթարը : Վալէթինը՝ 219 : Պալլիսը՝ 210 :

Սուսամ : Եւս շաբաթ 24 հաղար Պօլոյ քիլէ սուսամ վաճառուեցաւ 28-28 1/2 զուռուշի : Վալէ շաբաթէն աւանդելու պայմանով Ֆուանթապօրտ, այսինքն ինչուան նաւուն մէջը ծախքը վաճառողին վրան :

Նիկի : Վալէթին վաճառ է 136 զուռուշի ծախուեցաւ 17 1/2-18 զուռուշի օխան ըստ տեսակին :

Լիֆիս : Վալէ մը թուէ է : աս շաբաթ 20 սէֆէթի չափ վաճառուեցաւ 79 1/2-79 զուռուշի չէթին :

ՓՈՒԼԵՆԿՈՒԹԻՒՆ

Կոստանդնուպօլիս, 26 Հոկտեմբեր :

Լոնտրա	109
Մարսիլիա	169
Թրեստ	444

Օգոստոս, 28 Հոկտեմբեր :

Լոնտրա	108
Մարսիլիա	168
Թրեստ	436-437